

Ivanka Radmanović: “Rajski kavez,” zbirka pesama

O poimanju ljubavi

Kao i prva knjiga „**Amarant ili O besmrtnoj ljubavi**“, druga knjiga poezije Ivanke Radmanović, **“Rajski kavez”** je knjiga o ljubavi. Kolika je stvaralačka posvećenost pesnikinje ovoj knjizi govori složena struktura ovog dela. Knjiga u celini, kao i oba njena ciklusa od po 25 pesama, imaju svoj poetski prolog u prozi koji sublimiše motive, teme i ideje koje će u pesmama biti brižljivo domišljene i slikovito izražene. Svaki ciklus pesama otvara pažljivo biran moto koji sugeriše njihovu suštinsku poruku. U jednom je to ideja o ljubavi kao vezi (čvoru) od svetlosti i čelika, a u drugom o unutrašnjim preprekama za ljubav.

Ovo je knjiga koja se doslovno čita od korica do korica, ne samo zbog izvanredne poezije nego i zbog veoma zanimljive grafičke opreme. I ovog puta Ivanka Radmanović je pokazala da joj nije dovoljna samo reč da bi izrazila svoj doživljaj ljubavi, nego joj za to treba i slika kao vizuelni doživljaj. Kao da želi da kaže:”Pazi, ovde je sve važno, svaka sitnica, i ništa nije slučajno.” Na prednjoj korici je slika Vuka Vučkovića **“Radost življenja”**, ulje na platnu, rekli bismo uvodna slika-pesma u boji, koja nam nagoveštava ljubavnu tematiku i bogatstvo sadržaja iza nje: zemlja Arkadija, zaljubljeni parovi u prirodi, mladi, raskošne lepote, goli u različitim ljubavnim pozama, u zagrljaju, poljupcu, ljubavnom činu, oslobođeni svih društvenih konvencija i stega, lažnih skrupula, i sve to praćeno muzikom nekog novog Pana. Na unutrašnjim stranama i na zadnjoj korici, kao

ilustracije su različite maske koje nam sugerišu da se prava istina, o kojoj govori i podnaslov knjige, "50 pesama o strasti i istini," krije duboko ispod površine teksta, u koji treba i vredi zbog nje uroniti dobro opremljen reflektivnim i emotivnim aparatima. Strast ovde nije samo vodilja do užitka, nego je potrebna za otkrivanje istine o ljubavi koja je najvažnija od svih istina i najsloženiji vid odnosa među ljudima. Ivanka Radmanović nastavlja i ovom zbirkom da povezuje pisanu reč sa vizuelnim umetnostima, mada je i njena poezija, ne samo umetnost reči, nego i zvuka i slike.

Duboko svesna da je ljubav osnovni životni fenomen kroz koji se čovek razvija i ostvaruje, Ivanka Radmanović joj u svojoj poeziji pristupa krajnje ozbiljno i odgovorno, dubinski je raslojavajući i analizujući. Ona je svesna da ljubav otvara pitanja i da je ona i odgovor na sva najvažnija egzistencijalna pitanja.

Otuda se u njenoj poeziji ljubav manifestuje u širokom spektru pojavnih oblika i u njihovom različitom intenzitetu od duboko erotizovanih, a ipak hladnih, do prefinjenih oblika tople i čiste platonske ljubavi.

Već sam naslov knjige nagoveštava pesnički stav o ljubavi kao fenomenu kojeg određuju i unutrašnje protivrečnosti i paradoksi čime je još veći izazov i hrabrost da se o njemu piše.

Svaka reč je u ovoj knjizi pažljivo birana, misao uobličena što na najbolji način potvrđuje prolog "Darma." Ova reč u indijskoj filozofiji označava ono što drži univerzum zajedno i kosmičku zakonitost u kojoj je moralni osnov iskonskiji od materijalnog.

Indirektna poruka ovog izbora prologa jeste da je ljubav ono što je stvorilo i što drži svet kao kompaktnu celinu i da treba živeti u skladu sa vrlinom i istinom, što nije moguće bez istinitog, moralnog i duhovnog doživljaja ljubavi.

Prolog, "Darma," pisan u poetskoj prozi, tematski otvara knjigu i nagoveštava neke od njenih najvažnijih motiva i tema i odnosa između muškarca i žene. Ideja prologa je da ako muškarac svede ženu napredmet svoje volje i zadovoljstva, na slepu sluškinju, sledi mu kazna koja će ga kao muškarca potpuno poništiti i život mu obesmisлити. U "Darmi" muškarac i žena se duboko u suštini ne razumeju, vode

paralelan monolog koji se ne dodiruje i između kog ni u beskonačnosti nema mostova koji ih spajaju i pretvaraju u dijalog. On je gospodar, knez koji hoće priču o neminovnosti, jer on sebe doživljava kao neminovnost u životima svojih podanika, dok ona misli da on hoće priču o *“božanskom izlečenju”* i želi da on krene za njom u traganje za *“maglenim koprenama koje spajaju prave ljubavnike doveka.”* Preki i nestrpljivi knez, misleći da joj je podario previše vremena, prekinuo je njeno nadahnuto pevanje *“milim i podatnim”* glasom sveopšte svetlosti tako što ju je otrovao i bacio u jedan od kubika obližnje reke. Pokušavala je da mu kaže i priču o raju i kavezima, ali to je bila suviše teška parabola za njega, ljubavnika, animalnog mužjaka, čiji se život iscrpljuje u tragu kojim obeležava svoju teritoriju i posed.

Međutim, takav odnos prema ženi ne prolazi nekažnjeno. Ona se vraća kao duh osvete, uzima mu muškost, njegov glavni atribut i na taj način ga baca u *“nesvet”*, u negaciju sveta gde u samoizgnanstvu, u zamku visokih zidina, živi sa ženama koje su nesrećne s njim i on s njima zajedno *“osuđeni na uzajamnost podozrivih pogleda.”* Suština poruke ženskog principa muškarcu-mužjaku jeste da ostaje uskraćen za *“najdivniju priču o krugu,”* o savršenstvu ljubavi između dvoje srećnika koji uspeju da zatvore svoj krug.

Prvi ciklus pesama otvara misao Dejl Kušner, savremene američke pesnikinje i proznog pisca: *“Reč ih je svezala u jedno, gvožđe ili zrak svetlosti, ko bi ga znao.”* Već ovim motom Ivanka Radmanović ističe značaj i moć reči, gotovo ravan sa značajem ljubavi, o čemu će na više mesta pevati ističući njenu tvoračku moć.

Prolog za prvi krug pesama u lirskoj prozi **“O snovima”** ima formu dijaloga Sanjara i Žrtve. On joj poručuje da je njena sudbina da *“bude sanjana i dosanjana”* a nakon toga za nju nastaje stvarnost u kojoj će, kada se Sanjar probudi, biti samo *“morska pena, vlat mokre trave koju valjaju talasi.”* *“Dok te ne isanjam,”* kaže joj on. Ovo je drugi pol doživljaja ljubavi u knjizi Ivanke Radmanović, platonska sanjarija u kojoj je žena samo daleki povod njegove emocije za koju misli da je ljubav. Između prologa *“Darma”* i *“O snovima,”* između dva pola poimanja ljubavi, razvija se čitav spektar motiva i tema ljubavne poezije Ivanke Radmanović.

Posle tamnih tonova u ova dva prologa, prvi krug pesama otvara pesma “**Glad.**” Ljubavnici su gladni ljubavi jer dolaze iz dva negativna sveta, sveta ćutanja (Ona) i sveta neljubavi (On); reč neljubav, negacija najlepšeg osećanja, svet ćutanja kao negacija sveta reči, poezije. Oni su gladni i žedni ljubavi i života. Motiv gladi je izražen u velikom rasponu od gladi za drugom osobom kao dela sebe do nesebične gladi za srećom drugog. Ovde su ljubavnici subjekti ljubavnog čina, a erotska ljubav se ne odvajaju od duhovne, nego se prožimaju, ljubav je data u svojoj punini. Snažnim motivima gladi i žeđi naglašen je značaj ljubavi kao prvog uslova egzistencijalnog opstanka.

Od uslova opstanka, ljubav se razvija, “**Na početku sveta,**” i postaje njegov tvorac. U tom svetu koji ona stvara, poljubac je prva reč, logos, od koje je sve postalo a prvi pogled kroz mrak je doneo svetlost. Svet ljubavi je stvoren poljupcem i pogledom ljubavnika, od amornog i nesrećnog sveta neljubavi.

Nadogradnja pojma ljubav se nastavlja u pesmi “**Molba**” gde je za Ivanku Radmanović žena jednako ljubav. I zato u ovoj pesmi on traži da ga ona nauči ljubavi, “*moja žena /čudom nađena/*”, i traži od nje kao od Boga oprostaj što je između njih bio njegov greh i vreme. Osim što ljubav u pravom smislu oživljava i stvara čoveka, ljubav je preporod za ljubavnike, “**Lekcija,**” oni se u ljubavi ponovo rađaju, možda je bolje reći, jedno drugo rađaju, sasvim čisti.

I jedno i drugo izražavaju zahvalnost za ovo stvaranje, ljubav i sreću, “**Blagodeti,**” nabranjem reči izvedenim iz reči blago, izraz sreće: *Blagotvorje tvoj poljubac / Blagodarje tvoja ljubav*. Blagodat je, u hršćanstvu, nezaslužena sreća kao dar od boga, u poeziji Ivanke Radmanović, to je ljubav.

Sam ljubavni čin u tako čistoj, tvoračkoj ljubavi dobija karakter prvobitnog stvaranja sveta, “**Kad otvorih oči.**” Reč *prvo* je veoma česta jer u ljubavnom činu sve ima draž prapočetka stvaranja novog sveta. Koliko je ova reč važna najbolje se vidi u pesmi “**Prosvećenje**” gde se nižu reči izvedene od reči *prvo*: *prvojavljena misao / prvoviđen osmeh / prvozamišljeno ljubljenje...*

Zadovoljna svojom ljubavlju i svojim delom, žena poziva svog muškarca da polete i pogledaju svoj novostvoreni svet ljubavi, “**Jutro,**” ohrabruje ga da je to moguće. Sve je lepše u bistro jutro. Tako je i vrhovni tvorac bio zadovoljan svojim delom.

Ovakva ljubav je večna, **“Dekret,”** i nastavlja se u drugom svetu, ona će ga držati za ruku *“čak i kad je ne bude”*.

Postoji jedan broj pesama koji objedinjuje, miri telesno i duhovno u ljubavi, istovremeno ih ističe kao neodvojive delove iste celine. Odličan primer je pesma **“Za laku noć ti želim.”** On joj govori svoje želje, čulne i duhovne, telesne i emotivne, ovo je lepa lirska pesma o ljubavnom činu i onom što mu prethodi i sledi nakon njega, pesma koja ustvari objedinjava i lirske ljubavne motive i motive telesne, fizičke ljubavi kao dve strane istog fenomena. Pesma **“Krug”** je završna pesma prvog ciklusa i simbolično zatvara krug ljubavi što je krajnji cilj lirskog subjekta poezije Ivanke Radmanović. Ona zatvarajući krug vidi njihove *“puteve predstojeće.”*

Moto drugog ciklusa pesama : *“Nije cilj tragati za ljubavlju, nego u sebi srušiti prepreke za ljubav.”* Ivanka Radmanović je odabrala od Rumija, persijskog filozofa i pesnika iz 13. veka. U ovom krugu pesama ona peva o modernom čoveku i društvu i preprekama koje nose u sebi i zbog kojih ne mogu da ostvare čistu ljubav.

Već u samom prologu za ovaj krug pesama, **“Štiglić,”** jasno je istaknuta jedan od najvažnijih prepreka za ljubav koju nosimo u sebi a to je uzajamno nepoverenje. Ono je odlika savremenog čoveka i civilizacije, opšte nepoverenje koje čoveka vodi u zatvorenost i samoću.

Ivanka Radmanović poistovećuje život i ljubav, ljubav je život i obrnuto. Savremeni čovek živi privid života jer ne ljubi, ne voli, **“Brojanica,”** jer se ne izražava kroz ljubav, jer je u sebi ugušio hiljade: *nedopevanih pesama / nedoljubljenih poljubaca / nesmirenih žudnji*. On živi privid života, život neoživljen, život kome je hitno potrebna infuzija ljubavi.

U takvom životu **“Vaga,”** tas neljubavi, teške, a prazne svakodnevice, preteže onaj sadržajniji tas na kom su želje, ljubav, strast, hrabrost, smelost iskrenog i nepatvorenog življenja.

Strah od ustajalosti i prozaičnosti svakodnevnog života, **“Čuvarkuća,”** **“Kafanski bluz,”** je veoma važan motiv u poeziji Ivanke Radmanović jer ona guši, sve što je

životodajno, a najviše ljubav. Ljubav ne podnosi stereotipe i učmalost i zato lirski subjekt izmišlja nove igre pune mašte, stvaralačke energije i kreativnosti.

Moderan čovek živi u strahovima, jedan od njih je i strah od iskušenja ljubavi i od nepatvorenog života, strah od svega. *“Bojim se dok me hrani...Strah me dok me ljubi.”* Zato ga odlikuju i bekstva. Željan ljubavi beži u ljubav iz sna ili u virtuelnu ljubav posle koje se vraća u istu, još težu ustajalost. Jedan od načina bekstva iz ustajalosti i njenog prevazilaženja i prividnog obogaćivanja neživota je bekstvo u snove, **“Zašto”**: *“Dopustim da me voli žena iz sna”*. Savremeni čovek se brani maskama zato što ne veruje u iskrene emocije, zato što živi u vreme manipulacije, **“Maske.”** Svi nosimo maske ispod kojih krijemo pravog sebe, maske u svakoj prilici i za svaku priliku. Neiskrenost je strah od iskrenosti koja je nepoželjna u savremenom svetu. Ljudi ne nose na svojim licima stvarnog sebe, nego lažnog sebe upravo zbog toga. Jer sve je laž, čak i lepe reči koje joj ljubavnik govori...

U takvom svetu svako živi svoj pakao, *“Pakao u četiri usamljena samoizabrana zida”*, **“Konverzacija.”** Svaki pakao je različit jer su ljudi najpre u svojoj nesreći drugačiji, originalni...Ona ga pita: *“Kako ti je u tvom paklu?”*

Jedno od obeležja pakla savremenog čoveka je laž koja određuje život, to je život pod pečatom laži, **“Pečat.”** Čak su se i reči pune poleta, lepote i nežnosti pokazale kao laž što je za lirski subjekt najbolnije jer savremeni čovek i najvrednije reči obesmišljava, devalvira i kompromituje. Za pesnika je to teže nego lažno osećanje. Čista reč ne ume da se brani.

Kao kontrapunkt ovakvom životu modernog čoveka koji živi neživot u svetu neljubavi, punom prepreka za pravi život i čistu ljubav, Ivanka Radmanović postavlja potpunu ljubav u kojoj se prožimaju duhovno i erotsko.

U takvoj ljubavi i kratkotrajno odsustvo ljubavnika je nenadoknadivo, **“Autoportret,” “Pakao.”** Posle njenog odlaska on umrlo sedi, onemeo, **“Pepeo.”** Nastupa apsolutna tišina prapočetka: *“Tišina, taj grozni zvuk, para mu uši”*.

Ljubavnicima odsustvo jednog od njih čak ni poezija ne može nadoknaditi: *“Stih mi je bedna nadoknada tvog izostalog zagrljaja.”*

U tom svetu žena čeka sa svećom u prozoru pravu ljubav i pored svih nedaća, nepogoda izraženih u buri, vetru, „**Mornarsko praznovanje**“. Njih dvoje su subjekti u ljubavi, iskreno čeznu jedno za drugim i za svojom ljubavlju. I rastanak u takvom svetu ljubavi je težak, ali lep, „**Mogla bi...**“, a svaki trenutak ljubavi je sveti trenutak, „**Gluvo doba**,“ Pesma koja govori o prožimanju erotske i iskrene duhovne ljubavi „**Laka ti noć**,“ počinje i završava stihom „*Zatvorila si vrata za mnom*“. Pesma govori o rastanku posle ljubavnog čina. Između njih je nepomućena ljubav, mada to ne znaju ili bar nisu sasvim u to sigurni, jer je malo reči između njih. Ona misli da on beži, dok on u istom trenutku misli u sebi: „*Tvoj sam i tu sam/kad god me poželiš.*“ Ovde je još jednom istaknuto koliko su važne reči u ljubavnom odnosu, razgovor među ljubavnicima. U pesmi „**Moratorijum**,“ Ivanka Radmanović se pita „*Da li je suočavanje sa stvarnošću pogrešna terapija?*“ Nakon čitanja ove knjige sigurni smo da nije jer se loša stvarnost ne može promeniti bez otvorenog suočavanja sa njom. Ova knjiga je, ustvari, naše suočavanje sa stvarnošću koje je bolno, ali otrežnjujuće jer Ivanka Radmanović nam nudi pravu ljubav u njenoj punini kao terapiju koja vodi u sigurno ozdravljenje savremenog čoveka.

Ljubav je svojevrсни religijski pokret sa najvećim brojem vernika. Ivanka Radmanović nam to potvrđuje svojom poezijom. Zaljubljene osobe su preobraćene, ponovo rođene, vaskrsle iz sveta neljubavi i neživota u svet ljubavi i pravog autentičnog i neponovljivog života koji se nastavlja i u drugom svetu. U pesmi „**Na početku sveta**“ ljubav je njegov tvorac.

Pesnik živi u jeziku, njegova jedina prava otadžbina je jezik. I ma koliko on kao sredstvo življenja i izražavanja, bio bogat leksikom i izražajnim vezama, sintagmama i izrazima, pesniku to nije dovoljno, on nikad nije zadovoljan bogatstvom njegove leksike nego inovira i obogaćuje svoj jezik jer ga voli jer je jezički patriota. Ivanka Radmanović se ne miri sa tom mišlju i zato je kod nje snažno izražena težnja da se jezik obogati i njegova izražajnost osnaži. Pesnikinja stvara nove reči da bi izrazila svoj doživljaj sveta ili stvorila svoj svet u koji poziva čitaoca. Ona to čini na nekoliko načina, gradeći nove reči dodavanjem negacije na postojeće i poznate, ali istrošene i devalvirane. Već u prologu knjige Ivanka Radmanović nagoveštava i svoje jezičke inovacije u tom smislu, rečju „*nesvet.*“ Za njom slede: *neljubav, nedan, neistek (vremena), nesmiraj, nepomicaj, nenežnost,*

neželja, nestrach, nereč... Tako počinju jezičke inovacije, reči kojima Ivanka Radmanović dodaje negaciju, negirajući i te reči i tu stvarnost. Jer novi svet se i stvara na negaciji starog. Drugi je način izvođenja novih reči od jedne osnovne, gde na primer kao brojanicu ređa niz reči izvedenih od reči *blago*, “**Blagodeti.**” Ljubav hoće reči, poeziju, zato je ljubav bez reči nemoguća, ili bar neizražena do kraja, neostvorena, neshvaćena, “**Glad,**” svet ćutanja ne poznaje ljubav.

Ljubavnici traže nove reči kako bi izrazili svoju ljubav koja je drugačija od svih ljubavi... reči koje nisu do sada postojale *neupotrebljene, nedeljene, neljubljene*, “**Za tebe.**” Ljubav je poseban svet koji traži i stvara svoj jezik.

U motu Dejl Kušner jasno je istaknuta moć reči koji joj pridaje pesnikinja: “*Reč ih je svezala u jedno, gvožđe ili zrak svetlosti, ko bi ga znao.*” “*Ja kroz reč samo znam da volim*” kaže Ivanka Radmanović, čime ističe jedinstvo jezika i ljubavi, reči su i ljubav jedno, prožimaju se, i jedno i drugo je sam čin, sama suština bića.

Ivanka Radmanović je pesnikinja moderne senzibilnosti, moderne ljubavne poezije u vremenu opšte estradizacije i tabloidizacije društva u kome se uzdižu i svaki dan serviraju lažne vrednosti i neiskrena osećanja. U ovo vreme vulgarnog realizma koji se sa većine medija plasira kao prihvatljiva društvena stvarnost koju treba kao takvu prihvatiti, jer se može komercijalizovati i u kojoj je ljubav samo predmet surove manipulacije.

Prof. Slavica Zeljković

PR

DIOGEN pro kultura

<http://www.diogenpro.com>